

“Ny agenda for kommuneplanens samfunnsdel”

07.03.2023

«Ny agenda for kommuneplanens samfunnsdel»

KS-FoU prosjekt om kommuneplanens samfunnsdel som
lokalpolitisk styringsverktøy

Anbefalinger

KS-FoU prosjektets bestilling

Hvordan kan samfunnsdelen til kommuneplanen bli de folkevalgtes viktigste styringsverktøy?

Hvordan kan planarbeidet bidra til at et nyvalgt kommunestyre beslutter og iverksetter politikken de har gått til valg på?

«Det som kjennetegner dagens planprosesser og kommunal samfunnsutvikling/ oppgaveløsning er mye fag og mye innbyggerinvolvering. Det folkevalgte lederskapet er ikke synlig nok.»

6 kommuner med ulike ståsted og erfaringer

- 4 revidere/utvikle ny samfunnsdel tidlig i ny valgperiode (Hvaler, Gausdal, Indre Østfold, Osterøy)
- 1 som viderefører samfunnsdel vedtatt i forrige periode (Gjesdal),
- 1 som vedtar samfunnsdel utarbeidet i forrige valgperiode (Arendal)

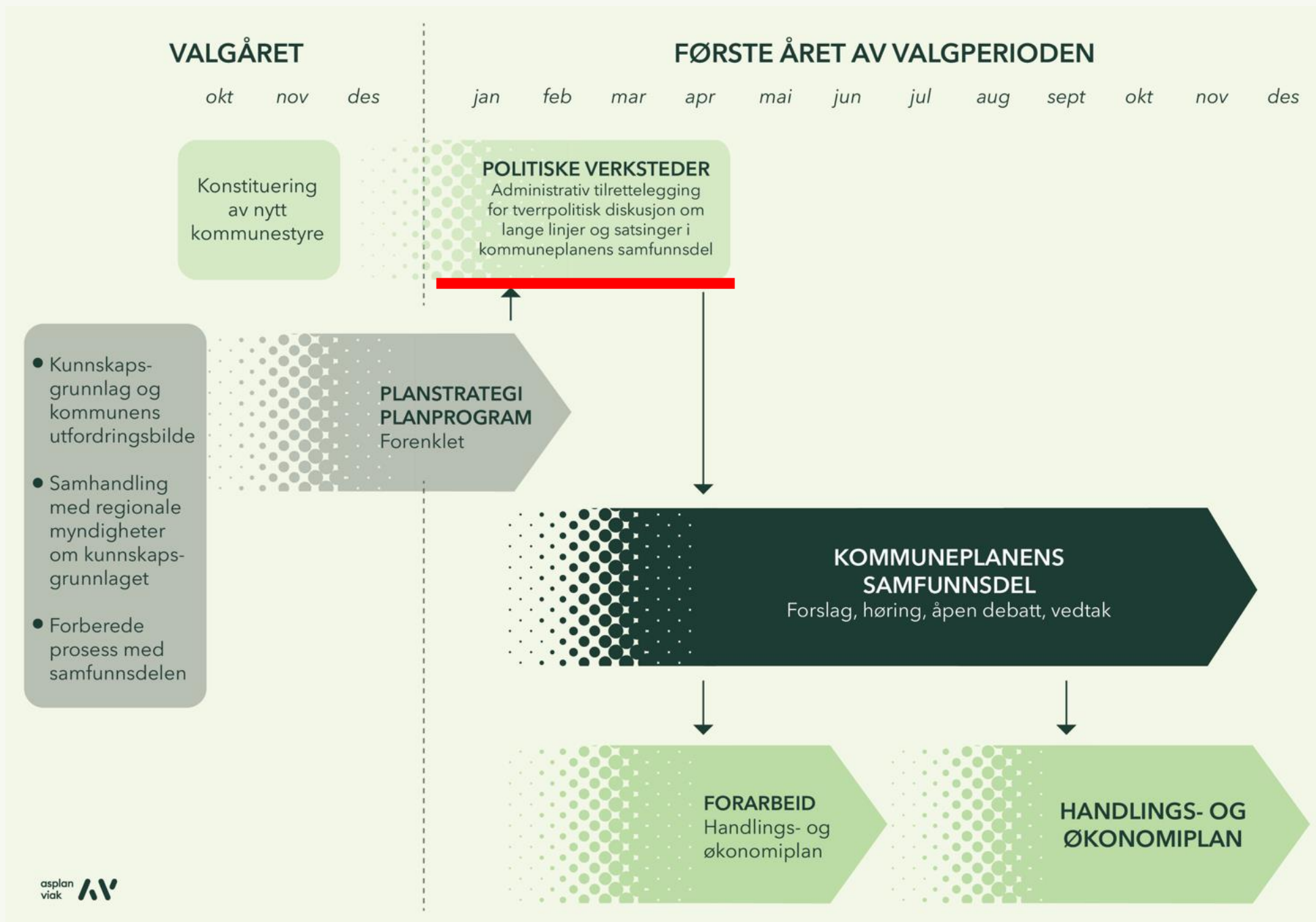
I noen situasjoner kan det kreves mer omfattende prosesser

For eksempel ved
kommunesammenslåing

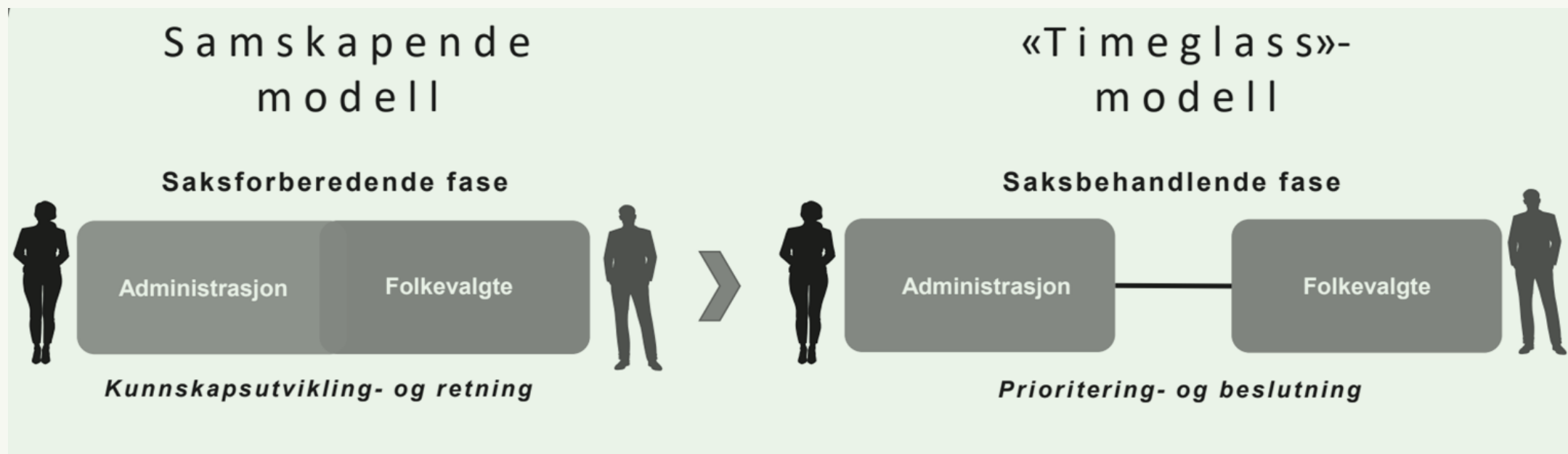

«Tidsvinduet»

- Politisk diskusjon om **innholdet og prioriteringene** i samfunnsdelen første året hver valgperiode
- Uavhengig av om samfunnsdelen er ny eller gammel
- Bygge på et tydelig utfordringsbilde - forberedes i valgåret
- Politiske verksted som metode
- Kan også inngå som del av folkevalgt-opplæringen

Politiske verksted – samskapende samarbeid politikk og administrasjon

Aktuelle diskusjonstema i verksted med kommuneplanutvalg/kommunestyret

- **Utfordringsbilde (kunnskapsgrunnlaget)**
 - Overrasket over
 - Nysgjerrig på
 - Mangler
- **Skal visjon, hovedmål, arealstrategier (de lange linjene) i den gjeldende samfunnsdelen videreføres eller endres?**
 - Hvorfor?
- **Satsingsområder**
 - Skal de gjeldende satsingsområde i samfunnsdelen endres?
 - Hvilke satsinger er viktige for kommunestyret i valgperioden?
 - Hvorfor?

Utfordringsbildet til det nye kommunestyret

- **Må forberedes av administrasjonen i valgåret. Samhandling med fylkeskommunen og Statsforvalter**
- Den administrative «redaktørrollen» – hva velger administrasjonen å vektlegge
 - Kan bærekraftmålene bidra til å sikre en bredde i utfordringsbildet?
 - Samtidig må de lokale utfordringene være tydelige
 - Kommunen i det regionale utfordringsbildet
 - Forholdet til nye nasjonale forventninger
- Spisset og lett tilgjengelig
- Forankret i kommunens ledergruppe

Hvaler kommune

2 Miljø og klima i Hvaler kommune

Ifølge FN handler miljødimensjonen av bærekraftig utvikling om å ta vare på naturen og klimaet som en fornybar ressurs for mennesker. Det må legges vekt på at det finnes grenser for hva naturen kan levere i dag uten at det går utover hva den kan levere i framtiden. Et bærekraftig naturmiljø er en grunnmur for det menneskelige samfunnet.

Hvaler er kjent for sitt flotte natur- og kystlandskap. Naturområder er viktige for klima, økosystemer, vannressurser og matproduksjon. Tilgang til urørt og flott natur og har en positiv påvirkning på innbyggernes helse og trivsel. Det er hensyn til naturmiljø, kulturminner, landskap og jordvern som skal vektlegges i prioriteringer for arealbruk. Med flest rødlistearter i landet er det viktig at Hvaler har fokus på biomangfold og naturverdier. Hvalers blågrønne landskap er kommunens styrke og identitet.

KOMMUNAL PLANSTRATEGI FOR OSTERØY KOMMUNE 2021 – 2024

Folkehelse og velferd

Kort fortalt

I Osterøy er det:

- Lite meldt vald
- Få med psykiske lidinger
- Få låginntektshushald jamført med landsnittet
- Låg del barn av einslege forsørgjarar
- Få som bur trangt

Men også:

- Ein låg del unge som er nøgd med helsa jamført med fylket og landet
- Ein låg del unge som er nøgde med kollektivtransporttilbodet jamført med fylket og landet
- Ein låg del unge som er nøgd med lokalmiljøet jamført med fylket og landet
- Ein låg del unge som synest at det i kommunen er eit bra tilbod av møtestadar
- Ein stor del overvektige 17 år med fedme jamført med fylket og landet
- Ein synkande del 10.klassingar som trivst på skulen. Lågare del i Osterøy enn i fylket og landet
- Meir fråfall i vidaregåande skule jamført med fylket og landet

Valget - en tidlig medvirkningsarena for samfunnsdelen

Samfunnsdelen står i en særstilling som strategisk plan i kommunen og kan ikke skilles fra kommunevalget og valgresultatet.

«Hvordan skal vi som folkevalgte forholde oss til tidlig administrasjonsdrevet medvirkning når vi har gått til valg på noe annet.»

HOVEDINNHold	GRUNNLag	MEDVIRKning	OM HVA
1. Utviklingstrekk og utfordringer	Folkehelseoversikt, brukerundersøkelser, utredninger, kunnskap i sektorene mv.	Løpende som del av kommunens virksomhet. Samhandling med regionale myndigheter	Utfordringsbilde
2. Tidlig politisk diskusjon om lange linjer og satsingsområder i gjeldende samfunnsdel	Tverrpolitiske verksteder eller tilsvarende	Nei	Politiske føringer for innhold i samfunnsdelen
3. Offentlig debatt om forslag til samfunnsdel	Forslag til samfunnsdel	Ja, inkludert høring og offentlig ettersyn	Forslag til samfunnsdel

Innholdet i samfunnsdelen – må gi retning for oppfølging

- LANGE LINJER FOR KOMMUNENS UTVIKLING
 - Kommunens visjon og hovedmål, og i mange kommuner også arealstrategier som bro til arealdel

- TYDELIGE STASINGSOMRÅDER FOR VALGPERIODEN
 - Hva mener det nye kommunestyre skal ha særlig prioritet denne valgperioden – ikke hvordan
 - Satsingsområder viktig for å koble samfunnsdelen til økonomiplanen
 - Et satsingsområde kan også bety å skjerme fra nedskjæring. Må ikke bety friske penger

- Ikke ensretting –
 - Men stille spørsmålet - hva er viktig for å gjøre samfunnsdelen til et styringsverktøy for det nye kommunestyret hos oss.

Budsjett 2022
 Handlings- og økonomiplan 2023-2025
 Kommunestyrets vedtak

1.b. Kommuneplanens samfunnsdel - hovedsatsinger

Kommuneplanen har 3 hovedmål: folkehelse, attraktive lokalsamfunn og tidlig innsats for barn og familier. Hovedstrategien for å oppnå dette er Smart Gjesdal. Dette betyr at vi jobber for en bærekraftig utvikling for innbyggere, økonomi og miljø. Innsatsen skal være fremtidsrettet. For å få dette til jobber vi med å utvikle nye former for samarbeid, både internt i kommunen, med lokalsamfunnet og med andre samarbeidspartnere. Vi forsøker alltid å forbedre kommunens tjenester, og måten vi jobber på for å nå målene våre. Kommunens økonomiske handlingsrom skal benyttes for å ivareta innbyggernes behov i dag, uten at det går på bekostning av naturressursene og framtidige generasjoner sin mulighet til å ivareta sine behov.

To av de største utfordringene samfunnet står overfor i dag er klimaendringer og tap av naturmangfold. Gjesdal kommune sin politikk for å jobbe med disse utfordringene er ikke blitt oppdatert siden 2012. Det er på tide å gjøre noe med, og vi er derfor i startfasen av arbeidet med å lage en ny klima- og miljøplan. I det arbeidet skal vi jobbe med å sette mål for klimagassutslipp og naturvern i Gjesdal kommune, og utarbeide tiltak som skal gjøre kommunen vår rustet til å takle stadig verre ekstremvær, flommer, ras og tørke.

Folkehelse
 Alle i Gjesdal kommune skal jobbe slik at vi bidrar til å gjøre det lett for innbyggerne å ta sunne valg i hverdagen, og ta vare på sin egen helse og trivsel. Kun 10 % av folkehelsearbeidet skjer i helsesektoren. Folkehelsearbeidet i Gjesdal handler om likebehandlende praksis, utvikling av helsefremmende og ressurs-skapende barnehager og skoler, universell samfunnsplanlegging og arealbruk, rent vann og utemiljø til alle, vedlikehold av infrastruktur og konstruksjoner som opprettholder liv og helse, tilby kultur og fremtidsrettede utbygginger, legge til rette for aldersvennlige institusjoner mm. Det er her mesteparten av vår ressursbruk og daglige arbeidsinnsats ligger: dette er vår basiskvalitet. Her handler det om at tjenestene og oppgaveutførelsen er god nok til å tilfredsstille alle innbyggere på et gitt nivå. Det gjelder alle avdelingers oppgaveområder.

Attraktivitet
 Organisasjonen skal bidra der det er mulig til å øke kommunens attraktivitet, enten det gjelder for å bo her, besøke oss eller drive næring. Tjenestoområdene skal i kjernevirksomheten finne områder som kan bygge opp om attraktivitetskategoriene og prioritere disse innenfor sine gitte rammer.

Tidlig innsats for barn og unge
 Organisasjonen satser på barn og unge og det skal vise igjen i våre planer og daglige prioriteringer. Arbeid med barn og unge spinner alltid ut fra basiskvalitet, men skal uttrykke en enda større satsning og innsats enn det som vi legger i "godt nok". Barn og unge skal stå i første rekke når det kommer til prioriteringer i hele organisasjonen.

Hvordan forholder ledergruppen og sektorene seg til føringene i samfunnsdelen

- Synliggjøring av hvordan satsingsområder i samfunnsdelen følges opp i økonomiplanen
 - Sektorene må ta stilling til hvilke satsingsområder i samfunnsdelen som angår eget område og vurdere hva det betyr for egen virksomhet og samarbeid med andre
- Videreføring av pågående aktiviteter og prioriteringer?
- Nye prioriteringer, retningsendringer eller endringer i samarbeidsformer?
- Behov for nye eller endrede strategier/temaplaner?

Tre satsingsområder:

- **Godt liv for alle (S1)**
 - Dekker bærekraftsmål: god helse, god utdanning, mindre ulikhet, likestilling mellom kjønnene, fred og rettferdighet
- **Grønt samfunn (S2)**
 - Dekker bærekraftsmål: bærekraftig by, stopp klimaendringene, livet under vann
- **Regional vekst (S3)**
 - Dekker bærekraftsmål: anstendig arbeid

I tillegg kommer **Bærekraftsmål 17** – Samarbeid for å nå målene. Dette bærekraftsmålet er overgripende for alle de andre og inngår i alle satsingsområdene. Viktig mål!

Struktur nye HØP

- **Kapittel Satsingsområder**
 - Godt liv for alle
 - Grønt samfunn
 - Regional vekst

Prioriteringer fremkommer under hvert satsingsområde for hele kommunen.

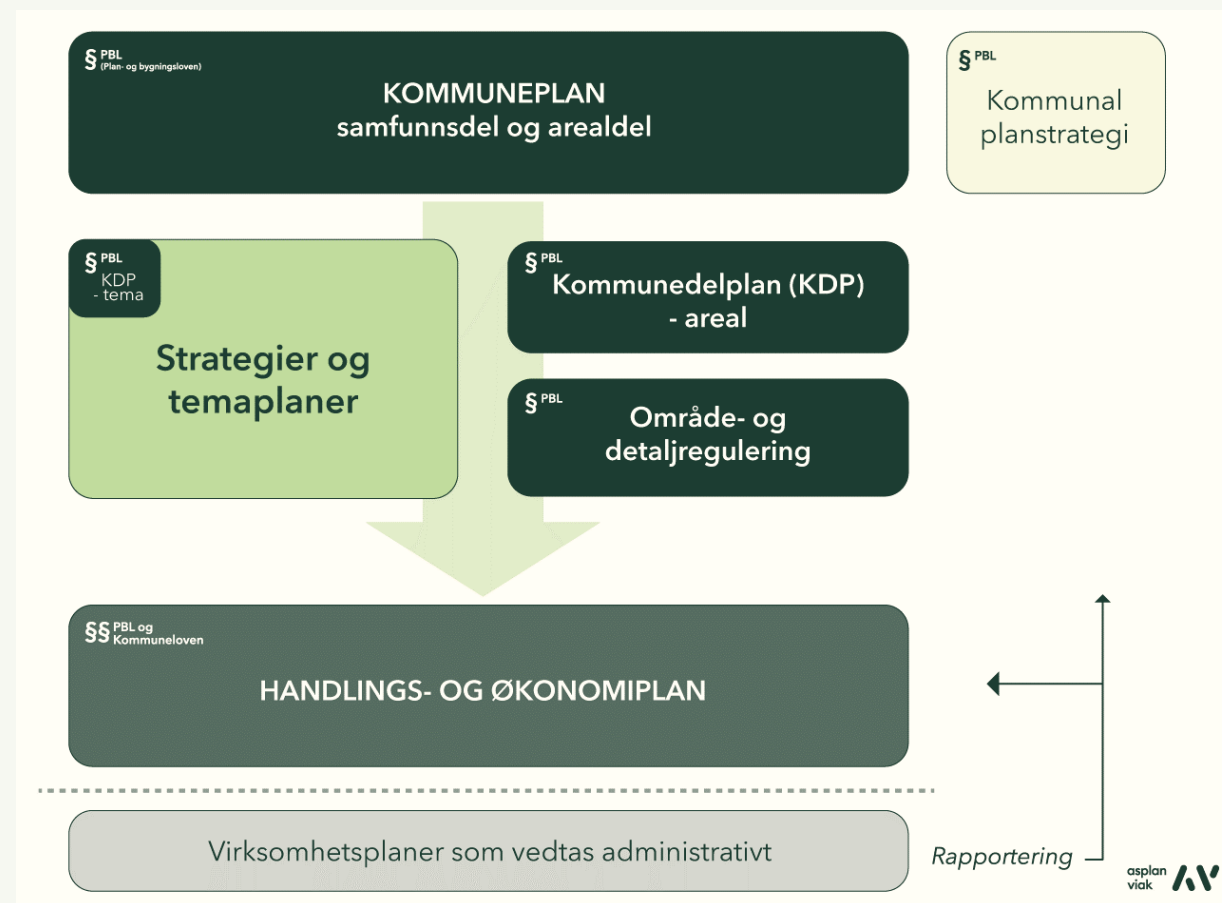
Sektorkapitlene:

Prioriteringer og tiltak i perioden organisert under de tre satsingsområdene, per sektor.

Forankring hos kommunedirektør og ledergruppen

- **Kommunedirektør og ledergruppen**
 - Har hovedansvaret for å lede oppfølgingen av samfunnsdelen i den kommunale organisasjonen.
- **Læring og utvikling**
 - For kommuneorganisasjonen vil et systematisk og forenklet arbeid med samfunnsdelen hver valgperiode gi læring og utvikling.
 - Samfunnsdelen blir derved en naturlig del av kommunens plansystem som følger samfunnsutviklingen, og ikke et omfattende planarbeid som gjøres en sjelden gang.

Fra enkeltplaner til plansystem med vekt på politisk styring

- Valgperiodene - **Samfunnsdelen**
- Behovstilpasset revisjon **arealdel**
- Årlig budsjett og økonomi - **Handlings- og økonomiplan** der det fremgår hvordan satsingsområder i samfunnsdelen følges opp
- **Gi politikken den plassen den skal ha** i samfunnsdelen
- **Ledelse** - Kommunedirektør og ledergruppen har en nøkkelrolle for å få samfunnsdelen til å bli et godt styringsverktøy
- **Medvirking** som er tilpasset samfunnsdelens funksjon som strategisk plan